

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Americké jezero žaluje developera

Dokážete si představit být žalováni třeba jezerem, horou nebo řekou? Nejde o vtip, nýbrž o skutečnou úvahu – soud ve Spojených státech amerických se totiž nyní vskutku vypořádává s mimořádně zajímavými teoreticko-právními otázkami. Lze jezero považovat za nositele subjektivních práv? Může se taková „entita“ úspěšně dovolat práv? Nebo jak vůbec právně jedná?

Jezero Mary Jane, na první pohled nenápadný vodní útvar rozprostírající se nedaleko města Orlando, tvoří součást floridského vodního ekosystému. Oblast dříve hojně tvořena mokřady čelí dnes zásahům ze strany člověka, který ji využívá k zástavbě, a tak ji nevratně přetváří. Tomu se v jednom případě rozhodlo čelit právě jezero Mary Jane, které se (společně s dalším jezerem, bažinou a dvěma potoky) postavilo developerovi, jehož plán výstavby by žalobcům dle jejich tvrzení způsobil konkrétní újmu.

Domníváte se, že už jste o podobném typu sporu zaslechli? Není to zcela vyloučeno. Americké case law zná případy žalob jednotlivého zvířete či obecně jeho druhu domáhajícího se ať už odškodnění za zanedbání řádné péče, nebo třeba vydání správního rozhodnutí.^[1] Z těchto zkušeností se inspirovali například Ekvádorci, kteří do své ústavy v roce 2008 dokonce přímo zakomponovali práva tzv. Pacha Mama (Matky Země), těch se mohou jejím jménem domáhat všechny osoby.^[2] Třebaže se takové úsilí může zdát pouhým deklarováním respektu vůči přírodě (reálně bez faktických dopadů), soudní praxe zde potvrdila opak, když rozhodla v neprospěch státních těžařů a zneplatnila jejich povolení k těžbě v tamním deštném pralese.^[3] Těžba přitom v Ekvádoru tvoří podstatný příjem státního rozpočtu. Minimálně ve Spojených státech amerických se případ floridského jezera jeví unikátní v tom, že se s velkou pravděpodobností jedná o prvního žalobce jakožto neživou část přírody.

Jak ale mohla být žaloba podána řádně? A čeho se žalobci vlastně domáhají? Mimo uvedená vodní tělesa ji jako žalobce podal také Chuck O'Neal, jeden z místních obyvatel dlouhodobě se zasazující o práva životního prostředí. Tvrdí, že úpravy okolí mohou zamezit přítoku vodních těles. Domáhá se přitom zejména určení, že navrhovaná výstavba porušuje zákonnou úpravu. Co na to přírodní objekty? Ty svou vůli pochopitelně neprojeví. Lze se však jako odpůrce jejich účasti v řízení omezit jen na argument, že právě proto se nemohou domáhat ochrany svých práv vůbec? V čem se pak tato možnost liší od projevu vůle například právnické osoby, státu či fyzické osoby omezené na svéprávnosti? Teoreticky, i kdyby bychom přírodním objektům taková práva přiznali, v jaké míře je žádoucí, aby se jejich zájmů domáhaly fyzické a právnické osoby?

Pro případ bude dost možná rozhodující poměrně běžná záležitost, a to střet dvou právních norem. O'Neal spolu se svými spolupracovníky již dříve iniciovali přijetí místního zákona o právech vodních těles, jenž byl následně úspěšně přijat. Developer však zbystril a ještě před samotným hlasováním se mu podařilo připojit do jiného zákona ustanovení, které místním samosprávám výslovně zakazuje udělit jakýmkoli částem přírody zákonná práva. O'Neal to pokládá za protiústavní, přesto je si reálně vědom možnosti neúspěchu.

Ať už soud rozhodne jakkoliv, spor otevírá celou škálu otázek, a to pro futuro nejen v zámořské právní kultuře. Evolučně postupuje člověk výrazně kupředu a zdaleka již neplatí, že by zůstal ve svém bytí a nebytí odkázán výlučně na přírodu. Tu nyní dokáže ve velkém uzpůsobit vlastním potřebám, zvládne ji využít třeba k výrobě energie anebo je schopen

z jejích materiálů stavět taková obydlí, v nichž žije téměř izolovaně od jejích vnějších vlivů. Těmito schopnosti ji ovšem může také nevratně ohrozit. Nenabízí se tak, aby vedle práva člověka na příznivé životní prostředí nebylo garantováno životnímu prostředí alespoň částečně rovněž právo na jeho ochranu? Není právo koneckonců sociálním konstruktem reflektujícím společenské mínění a neodpíralo ještě nedávno práva rovněž těm, u nichž to už dnes pokládáme za samozřejmé? Pomineme-li historické případy jako otroctví nebo nevolnictví, společenský konsensus příkladmo ohledně volebního práva žen v některých evropských zemích nastal až s koncem druhé světové války, zrovnoprávnění Afroameričanů ve Spojených státech amerických pak formálně začalo až v 60. letech minulého století. Ti, které si lze optikou dřívějšího světa jen stěží představit přímo jako nositele určitých subjektivních práv, nyní spolu s ostatními rozhodují o tom, komu a čemu lze práva přiznat. Může být příroda další z nich?

**Mgr. David Urbanec
Vojtěch Tomášek**

DUNOVSKÁ & PARTNERS s.r.o.,
advokátní kancelář

Palác Archa
Na Poříčí 24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 774 000
e-mail: office@dunovska.cz

[1] Justice v. Vercher, Palila v. Hawaii Department of Land and Natural Resources; Happy v. Bronx Zoo

[2] Preambule a čl. 71 Ústavy Ekvádoru

[3] Soudní spor mezi místními komunitami a ENAMI EP, nakonec rozhodováno až ekvádorským nejvyšším soudem

Další články:

- [AI omnibus](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Vyčlenění rodinných nemovitostí \(i v podobě podílu v bytovém družstvu\) do svěřenského fondu](#)
- [Sport versus EU - aktuální sportovní kauzy rozhodované Soudním dvorem EU](#)
- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny - překvapení vlastníka?](#)
- [Rodič u dítěte v nemocnici: právo na přítomnost neznámá bez dalšího právo na přespání na jip/jirp](#)
- [Pokuta za švarcsystém kurýrů Rohlíku potvrzena Ústavním soudem](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)